

EXISTENCE IN THIS WORLD

Otilia Sîrbu

Assist. Prof., PhD, Hyperion University of Bucharest

Abstract: Existence in this world is only possible in this form; the permanent sacred aspect of space, its complete devotion in this dimension. The only condition for it to function is our dimension, the only chance earth has to communicate with the heavens. Otherwise, the Cosmos would be crippled. The sacred is our wholeness it is the assurance of time and place of our space, it is life itself and its fertility. The sacred is a tale, it is always the same tale. The universe has lost its sacred aspect and we are now helpless and feeling sorry for ourselves. We are not ourselves though we seem to be.

Keywords: existence, our dimension, devotion, world, possible

Această lucrare de cercetare își propune o analiză completă a fenomenului demistificării, a mitului obligat să îl poarte în coordonatele sale. Un fenomen amplu care merită studiat comparativ cu celelalte tentative și reușite occidentale pentru a fi înțeles, pentru a fi anulate controversalele menite să inducă în eroare memoria și realitatea unei națiuni. Nu numai acum ci pe totdeauna. De vreo douăzeci și ceva de ani - din cauza unui decalaj cultural dintre România și Occident (decalaj vizibil după 1989 consecință a aceluși regim comunist și a tot ce i-a succedat) există o influență a unei mode, a unui apel al așa-zisilor intelectuali, experți autodeclarați susținuți de propriile echipe sau grupuri de interese oculte. Atât de pricepuți în a anula în mentalul colectiv tot ceea ce ar putea fi elementul său coagulant. O denigrare a științei, a raționalității, a filosofiei, a cinematografului, a culturii, a mediului nostru creator de fond cultural autentic românesc - această unicitate identitară românească prin tradiție, prin sincronism, prin raportul său cu lumea pe care a creat-o, pe care o creează într-un plan real dar neluat în seamă de acești prigonitori-experti.

O lucrare care grație unei burse de cercetare în Italia, a unui acces constant la biblioteci prețioase ar putea demonta multe din aceste acte nedrepte pentru memoria și identitatea unei națiuni. O lucrare care pornind de la realitatea mitului ar putea echilibra printr-o complexă documentare raportul dintre demistificare și idealizare, fenomene pe cât de nocive, pe atât de influente într-o lume imprevizibilă precum cea a secolului 21.

Printre așa-zisele victorii ale epocii comuniste în România s-a numărat și aceea a creării „omului nou” – un hibrid căruia nu trebuia să-i lipsească niciuna dintre calitățile eroului de tip comunist-internaționalist (adică să fie egalitarist, antiimperialist, exponent al luptei de clasă, leal în mod absolut partidului), calități cărora ideologia regimului ceaușist le-au adăugat coordonata naționalistă și protocronistă, menită să asimileze comunismul în istoria veche și nouă a poporului român. Evident că un naționalism demagogic și concurențial mai mult își alungă adeptii decât să-i adune, și de fapt comunismul n-a reușit să-i păcălească pe români profitând de onestul lor

patriotism. De aici a decurs însă o formă suplimentară de vulnerabilizare a sufletului românesc, pentru care noțiunile și principiile, mai ales cele vizând identitatea națională, deveneau pentru el tot mai difuze.

Se vorbește în mod curent că evenimentele din 1989 au fost un act de anulare a unui regim, prin urmare de câștigare a drepturilor, a libertăților și a unei bunăstări convenite, dar mult mai rar se focalizează spre o altă coordonată nu mai puțin importantă: românii au vrut să-și redobândească identitatea. O realitate care provoacă în continuare convulsii într-o societate ce trăiește printr-un decalaj cultural, existențial în raport cu lumea, cu ea însăși, cu neșansa ei de a se accepta valoric. De vreme ce nu putem vorbi după atâta timp de o psihanaliză a comunismului, de o preocupare anume pentru multiculturalism, de recunoaștere valorică individuală, de identificare a noțiunii de lider *vs.* șef, de un raport corect între egoism și rațiune, de vreme ce nu putem vorbi deschis despre toate acestea și multe altele înseamnă că identitar pierdem lupta cu noi înșine. Omul nou nu există, există doar acțiuni contrare comportamentului real social.

Această lucrare își propune elucidarea cauzelor ce afectează lumea noastră în detrimentul a ceea ce ar trebui să fie.

Existența mitului

Secolul 21 este un secol ce nu trebuie izolat, analizat disparat, dus spre un viitor incert, optimist sau pesimist, așteptat sau anticipat.

Acest secol, ca și predecesoarele sale, nu-și poate fi propria cauză sau fireasca consecință, căci istoria e însăși cheia a tot ce poate fi supus ei. Potrivit analizelor unor specialiști ai acestui domeniu, precum Reinhart Koselleck, dominantă ar fi nu doar „repetabilitatea pe fondul intangibilității”, ci însăși legătura dintre istorie și limbă. Ea a putut influența relațiile sociale, gândirea, politicul, religiosul, fenomenul uman în toate datele sale. Istoria este o „voce”. Depinde pe ce tonalitate poate fi interpretată, însă oricât de diferit ar fi abordată, ea rămâne o voce.

Secolul 21 este și el consecința istoriei și ceva mai mult decât acest lucru, fără a anula nimic datorându-i foarte mult. Acest secol este și istoria omului de început, prins în deplinătatea conștiinței transcendentului, este și istoria omului actual, prins în vârtoarea propriei sale istorii derulată pe un fundal politic, social, religios, mistic, fundamentalist, etc, estetic etc. A uitat el ceva din ceea ce purta omul de început în pașii săi spre Dumnezeu? Să sperăm că nu, căci, genetic, ființa umană este purtătoare de divin, de nostalgia timpului mitic, una din căile sale de împăcare cu ea însăși. Ființa umană nu a uitat de mit. L-a înlocuit cu altceva un timp, l-a ignorat tot atât, însă în secolul 21 mitul se reîntoarce în istoria prezentă a ființei umane implorând-o să țină seama de el.

Ce puncte de reper, ce forme îl pot susține moral în rămășițele zilei trăite, în întâlnirea cu întunericul, în succesul sau insuccesul său sau în posibile forme de abandon?

Omul actual este tot atât de sărac, pe cât e de înzestrat cu bunuri materiale. El își trăiește „sărăcia” într-o mare angoasă, sperând că nu va fi decât ceva trecător. Astfel, el devine un trecător prin propria sa viață, ignorându-și șansele ce ar putea anula acest lucru. Mitul este și poate fi una dintre ele.

Cred fundamental în mit ca realitate a acestui secol și a tot ce i-a premers, cred în gestul omenirii de a se reîntoarce la ceea ce este arhetipal definitiv. Realitatea mitului revendicat poate fi „răsplătită” prin libertatea atât de des invocată, însă atât de repede anulată de constrângerile societății indiferent de natura ei. Libertatea este indestructibil legată de viață. Este viața însăși. Și

atunci, dacă una din căile de a ajunge la noi poate fi mitul, întreb, deloc retoric, de ce ne este distrasă atenția, de ce este invocată și impusă o altă lume în numele mitului? O lume mistificată, căutată, cercetată voit în a fi anulat tot ceea ce este arhetipal definitiv uman, identitar. Nedreaptă situație după un regim totalitar ce a încătușat România timp de cincizeci de ani. O anomalie a vieții însăși menită să inducă mentalul colectiv într-o realitate searbădă, schematică, ostilă valorii. Măreția unei națiuni este definită în primul rând de valoarea oferită de numărul indivizilor capabili să o construiască, de cei care definesc elitele iubitoare de autenticul lumii căreia îi aparțin.

Karl R. Popper era convins că așa cum „gânditorul la modă este un prizonier al modei sale, expertul este un prizonier al specializării sale” de aici decurgând, prin urmare, libertatea față de modelele intelectuale și față de specializările ce fac posibile știința și raționalitatea, ce fac posibilă cultura unei națiuni. Anomalia lumii românești de după 1989 este cauzată și de aceste expertize ce aparțin atât „gânditorului la modă” cât și celor care fără a fi experți au reușit să amprenteze mentalul nostru colectiv. Consecința nu poate fi decât una, și anume privarea de libertate. Libertatea de gândire, de decizie, de asumare, etc. Toate acestea au făcut ca modelele intelectuale să dispară, să fie ignorate, specializările să fie de cele mai multe ori de formă, știința și raționalitatea ei ridiculizată, ca, în final, cultura română să devină un schelet în dulapul celor care au provocat toate acestea.

Demistificarea

Procesul demistificării este un fapt ce s-a impus în societatea românească după 1989 într-un mod special. Acel timp părea să fie cel mai potrivit pentru restabilirea adevărului istoric atât de contorsionat în regimul comunist. Înțeles în variante diferite, chiar contradictorii, acest adevăr a impus atitudini pe măsură, valabile și astăzi. Istoria se cerea imperios revendicată în anii '90 la fel de imperios ca și acum, în anul de grație 2016. Dacă atunci acest adevăr incita interesul, acum el pare de mult prăfuit, neinteresant pentru generațiile care vor veni. Societatea românească poate fi așezată în datele ei printr-un sistem de gândire, o cultură a prezentului ce se poate descurca fără trecut căci gradul de mitizare a istoriei poate provoca atitudini naționale nefaste pentru o uniune ce se dorește într-un parteneriat european și nu numai.

„Sub aparența unui naționalism demagogic, am fost ruși de lume și învrăjbiți sistematic între noi, adevăratele valori naționale fiind falsificate, ascunse, distruse” – este un fragment din apelul istoricilor români semnat de un grup de istorici în acel decembrie 89.¹ Demistificarea în acele momente părea a fi acceptată unanim de către acest grup de istorici (și nu numai) ce aparțineau unor centre universitare importante și care, mai mult decât atât, condamnau discreditarea disciplinei lor în anii de regim comunist. Falsificarea programată a istoriei însemna falsificarea la fel de programată a tot ceea ce națiunea română putea fi în esența ei.

Așadar, falsurile de toate felurile puteau fi îndreptate și lumea toată, lumea noastră, în toate ale ei, revendicată.

¹*Apel al istoricilor români*, 24 decembrie 1989, Printre semnatori, istorici ai antichității (MD Pippidi, P. Alexandrescu), medievști (D. Prodan, S. Jako, Ș. Papacostea, Andrei Pippidi, Șt. Andreescu, Șt. S. Gorovei) contemporanești (V. Moisuc), sociologi ai istoriei (HH Stahl), sau istorici ai culturii (Al Zub, P Teodor).

Revenind la demistificare, unanimitatea gesturilor și atitudinilor promise păreau neclintite în punerea în drepturi a adevărului. Însă, România, după cincizeci de ani de regim comunist, nu-și putea aroga dreptul de a fi în același pas cu Occidentul, cu lumea întreagă în privința curentelor de opinii și de atitudine. Din cauza acestui decalaj cultural, existențial, social, politic, un curent important (în istoriografia occidentală el a stârnit controverse și modificări de percepție, mai cu seamă în deceniul șapte și opt) a fost preluat cu întârziere și (ca întotdeauna „într-un moment nepotrivit”) concomitent cu alte transformări majore din societate. Este vorba de acel interes și acea preocupare pentru mentalul colectiv, pentru reprezentările sociale consacrate de revista *Annales d'histoire économique et sociale*, fondată în 1929 de Lucien Febvre și Marc Bloch. Este vorba și de contribuția unor personalități precum Fernand Braudel, J. Le Goff, G. Duby, R. Mandrou, M. Vovelle, H. Dyserinck, R. Chartier, Walter Ong care s-au ocupat de istoria propriuzisă sau de istoria culturii. Ei au marcat o „democratizare” a câmpului cercetării, prin privilegierea mentalității și imaginarului. Acest curent, care pătrunsese chiar și în Uniunea Sovietică în anii optzeci, nu a avut condițiile de a se transforma într-o modă culturală, decât după 1989, când a fost îmbrățișat ca o notă de modernizare a istoriografiei.

Era firesc ca și istoriografia românească să adopte această perspectivă prin reprezentanții săi. De la istoria mentalităților până la istoria recentă, de la perioada interbelică până la studiul regimului comunist, totul a fost provocare pentru istoricii români definindu-se rolul lor în societate. Însă acestor intenții asumate s-a adăugat și un nou curent (influențat de tendințele europene și nu numai) preocupat de istoria orală, de identitatea europeană, de evenimente controversate, de *talk-show-uri* interminabile, de senzational. Mediul intelectual devenit permisiv a reușit să acorde credit și celor care au profitat de această conjunctură pentru a anula în mentalul colectiv memoria națiunii române prin atacul vădit al identității sale culturale.

Lucian Boia este istoricul care a impus într-un fel anume procesul de demitizare în ultimul deceniu. Cu o perseverență remarcabilă, Lucian Boia debutează în raportul său cu mitul printr-un examen critic al comunismului atrăgând admirația publicului cititor, al mediului intelectual, în genere. Însă Boia nu se oprește aici, el continuă să supună examenului său critic aproape tot ce ține de mentalul colectiv al românilor. De la mitologia comunistă, analizată prin prisma scientismului secolului XIX, la mitologia naționalismului, la mitul democrației și așteptările milenariste, totul este analizat și disecat fără rețineri. Cărțile sale s-au răspândit ca o undă de șoc, mai cu seamă în rândul celor ce nu aparțineau strict breslei istoricilor, stârnind de la nedumerire, la admirație sau contestare violentă.

Lucian Boia pare a avea calitățile unui istoric, însă din păcate nu este. Un istoric are cultul autenticității documentate, este un cavalier al realității pe care o cunoaște ca nimeni altul, este un neostoit apărător al cetății, este real prin faptele sale, este iubitor al neamului din care face parte iar deciziile, ele îi aparțin. Nu scrie la comanda unuia dintre prigonitorii-experti iar grupurile din care face parte sunt la fel de autentice ca și vocația sa pentru istorie. Istoria nu doar se scrie apărută de documente, ea se trăiește prin ceea ce este în contextul deplin al existenței sale, a ceea ce se respiră prin ea.

„*De ce este România altfel?*” - un titlu interesant al unei cărți ce se vrea un discurs istoriografic, cu implicații și explicații sociologice. Se vrea mai mult decât atât și dacă stilul este concis, cronologic datele părănd convingătoare, tainele românismului nostru dezlegate prin „demitizările” ce se țin lanț, cărțile lui L. Boia nu depășesc statul unui bestseller. Ca să fim corecți în analiza noastră, cartea sa poate fi un bestseller istoric, adică o lucrare părtinitoare, subiectiv înțeleasă, fără a avea adevărul istoric, documentat drept obiectiv.

În societatea românească supusă încă unui decalaj cultural, științific, în raport nu numai cu Occidentul, e firesc conformismul luat drept atitudine subtilă. Prin urmare, astfel de accidente editoriale devin evenimente-reper iar autorii, susținătorii acestora nu pot fi în concepția lor decât reprezentanții elitelor. Dovada cea mai vie nu poate fi decât numărul edițiilor cărților lui Lucian Boia, publicate de Editura Humanitas. Dovada că nu publicul cititor este atât de interesat de astfel de lucrări, cât editorul care impune această opțiune a sa transformând-o în eveniment editorial iar pe autor în salvatorul națiunii.

Poate o modalitate directă, scriitoricească - brutală pe alocuri, autosuficientă, condimentată ironic, epurată de rigorile și complexitatea unui limbaj științific - ce aparține lui Boia, poate ea, alăturată unei atitudini de pervertire culturală să devină etalon al rescrierii istoriei noastre?

Profesorul Ioan Aurel Pop în cartea sa „*Istoria, adevărul și miturile*” – apărută (iată!) într-o singură ediție la Editura Enciclopedică în anul 2002 - aplică o critică necruțătoare aproape fiecărui rând din cartea lui Lucian Boia. Acesta este demascat ca inconsecvent în raționamentele sale, paradoxal de cele mai multe ori. Profesorul Pop aduce în discuție un aspect extrem de interesant: în 1976 Lucian Boia a scris un amplu articol în care afirmă exact opusul celor spuse în cartea „*Istorie și mit înconștiința românească*”. Apare astfel întrebarea când a spus ceea ce credea cu adevărat Lucian Boia: în 1976 sau în 1997? Și ce îl califică pe Lucian Boia să îi destituie pe toți istoricii români din perioada comunistă pentru exact aceleași fapte de care el însuși se face vinovat (adică una a spus în perioada comunistă, alta după aceasta)?

Cert este că volumul profesorului Ioan-Aurel Pop nu a beneficiat de aceeași avalanșă de reeditări de care a beneficiat cel al lui Lucian Boia. Mai mult, nu știu ca Lucian Boia să fi răspuns vreodată criticii extrem de întemeiate aduse *sine ira et studio* de profesorul Ioan-Aurel Pop.

Cartea lui Lucian Boia a lansat în societatea românească o teză teribil de nocivă: „*istoria românilor? nu există dom'le! am fost niște pădureți călcați pe cap de primii veniți, n-au existat nici un fel de victorii, au fost toate inventate de comuniști!*”

Bibliography:

1. Alpay, E. 2000, *Self Concept and Self esteem Education Psychology Interactive*, Readings and Educational Psychology. Voldosta: State University
2. Aniței, M. 2000, *Introducere în psihologia experimentală*, București: Casa de Editură și Presă
3. Boeree, G., 2006, *Personality Theories*, Shippensburg: University Shippensburg
4. Bonchiș, E., Drugaș, M. 2006, *Introducere în psihologia personalității*, Oradea: Editura Universității din Oradea
5. Brehm, S., Kassim, M. 1990, *Social psychology*. Boston: Houghton Mifflin Company
6. Eliade, M., 1995, *Sacru și Profanul*, Editura Humanitas, București
7. Eliade, M., 2011, *Mitul eternei reînțoarceri*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București
8. Eliade, M., 1992, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Editura Universitas, Chișinău
9. Guardini, R., 2004, *Ieșirea din Evul mediu - Sfârșitul modernității*, Editura Humanitas, București
10. Jung C.G., 2003, *Opere complete, vol. I, Arhetipurile și inconștientul colectiv*, Editura Trei
11. Lipovetsky, G., 2007, *Fericirea paradoxală*, trad. Mihai Ungureanu, Editura Polirom, Iași
12. Ries, J., 2000, *Sacru în istoria religioasă a omenirii*, Editura Polirom, Iași
13. Wunenburger, J-J., 2000, *Sacru*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.